

عقل و اندیشه ورزی در قرآن

بر زمینه‌ای از اندیشه فلسفه درباره عقل

پدیده آورنده:

مهدی قاسمی

سرشناسه	قاسمی، مهدی، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	عقل و اندیشه ورزی در قرآن: بر زمینه‌ای از اندیشه فلاسفه درباره عقل/ پدیدآورنده مهدی قاسمی.
مشخصات نشر	اراک: انتشارات یوحنا، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۵۵ص:؛ ۱۳×۵/۲۱/م.م.
شابک	۶۰۰۰۰: ریال: ۰۰۹-۷۳۰۹-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیفا	
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۵۱ - ۱۵۵.
عنوان دیگر	بر زمینه‌ای از اندیشه فلاسفه درباره عقل.
موضوع	عقل‌گرایی (اسلام) -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	Rationalism (Islam) -- Qur'anic teaching
موضوع	اندیشه و تفکر -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	Thought and thinking -- Qur'anic teaching
موضوع	عقل‌گرایی -- فلسفه
موضوع	Rationalism -- Philosophy
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۲۱۸۳۷

۰۹۱۸۳۶۲۲۴۵۲ - ۰۸۶-۳۲۲۱۶۰۱۸

◆ عقل و اندیشه ورزی در قرآن

◆ پدیدآورنده: مهدی قاسمی

◆ ناشر: انتشارات یوحنا

◆ صفحه آرا: داود ساریخانی

◆ نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۰

◆ چاپخانه: گلها

◆ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

◆ قیمت: ۶۰۰۰ تومان

◆ شابک: ۰-۲۶-۷۴۰۹-۶۲۲-۹۷۸ ISBN

◆ حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

◆ مرکز بخش: اراک/ ابتدای خیابان شهید بهشتی، پاساژ اسلامی/ طبقه سوم

فهرست مطالب

مقدمه: ۹

بخش اول

- واژه عقل ۱۳
- عقل در فلسفه اسلامی ۱۴
- معانی مختلف عقل ۱۶
- عقل در نزد فلاسفه قبل از سقراط: ۱۸

بخش دوم

- ۱- قرآن و نشانه‌های عظمت الهی ۳۰
- الف) قرآن و مسئله تعقل ۳۰
- ۲- اندیشه ورزی در قرآن و بیان حقانیت آن ۴۸
- ۳- آفرینش انسان و ویژگی‌های او: ۶۱
- ۴- مقایسه دنیا و آخرت: ۷۸
- ۵- تفکر در قصص انبیاء: ۸۳

- ۶- اندیشه در مسئله معاد ۹۴
- ۷- رسالت پیامبران و عقل: ۱۰۴
- ۸- عقل و احکام و شرایع دینی ۱۱۶
- ۹- احکام اجتماعی: ۱۲۲
- ۱۰- مسئله شفاعت و تدبیر در آن: ۱۳۰
- ۱۱- اعطای دانش و حکمت فقط از جانب خداست: ۱۳۷
- ۱۲- عبرت آموزی: ۱۳۸
- ۱۳- به مسخره گرفتن اعمال دینی مسلمانان توسط نابخردان: ۱۴۱
- ۱۴- پرهیز از شرک و کارهای ناشایست: ۱۴۲
- ۱۵- در راه اعتلای حق از کمی یاران نهراسیم: ۱۴۳
- ۱۶- قدرت خالق هستی: ۱۴۴
- ۱۸- بدترین بندگان خدا چه کسانی اند؟ ۱۴۸
- منابع ۱۵۱

مقدمه:

عقل: یکی از مواهب الهی است که وجه ممیز انسان از سایر موجودات بوده در همه مکاتب بشری از عنصر عقل و اهمیت توجه و بکارگیری آن تأکید شده است. به تعبیر علامه طباطبائی صاحب کتاب المیزان با عقل انسان میان حق و باطل و خیر و شر و سود و زیان تمایز می‌گذارد. (طباطبائی) جلد ۱۸، صفحه ۳۶۵ و نیز به واسطه عقل، انسان میان صلاح و فساد و حق و باطل و صدق و کذب تمایز قائل می‌شود و نهایتاً اینکه عقل راه نیل به حق و شناخت حقایق را نشان می‌دهد.

قرآن کریم نیز به دفعات انسان را به استفاده از عقل فراخوانده و بیان می‌دارد انسان‌هایی که از عقل خود بهره نمی‌گیرند، بدترین جنبندگان روی زمین‌اند.

در اصول اعتقادات، عقل یکی از منابع مهم اثبات آموزه‌های اساسی، اعتقادی و کلامی آن است در فروع و احکام آن هم عقل بعنوان یکی از ادله چهارگانه استنباط در مذهب تشیع شناخته می‌شود.

در حوزه تفکر بشری و فلاسفه بویژه فلاسفه عقل گرا نیز از اهمیت عقل و تعقل و خردورزی بسیار گفته‌اند که به اجمال بدان پرداخته می‌شود.

راغب در کتاب مفردات می‌گوید: اصل عقل و عقال یعنی بند کردن است و جمله عقل البعیر بالعقال یعنی شتر را با پایبند بست. در مورد انسان نیرویی است که انسان را آماده برای پذیرش علم کند. در مکاتب مختلف عقل دارای مدل‌های گوناگونی است برای نمونه فیلسوفان غربی به دو دسته عقل گرایان و تجربه گرایان تقسیم می‌شوند. اما خود عقل گرایان دارای یک مدل یکسان عقلی نیستند. مدل‌های عقل گرایی از دکارت، اسپینوزا، لایب نیتس و کانت و هگل کاملاً متفاوتند. (خسروپناه، ۱۱۷) در متون دینی، عقل بعنوان یک ابزار ادراکی به شمار می‌آید. اما نه تنها ابزاری برای ادراک و فهم بلکه ابزاری که انسان را به عبودیت و بندگی بکشانند. نتیجه اینکه عقل در مسئله عقل و دین، به معنای عقل استدلال گر و عقل برنامه ریز است. (همان، ۱۱۷)

در خصوص جایگاه عقل هم به تعبیر صدر المتألهین قرآن —معجزه رسول خاتم النبیین— را امری عقلی میداند (ملاصدرا، ۱۳۶۶، جلد ۱، صفحه ۵۶۶) و نیز می‌گوید: پس از ختم ارسال کتاب و شریعت تنها حجت باطنی (عقلی پاک و روشن) باقی می‌ماند و اهل بینش در نظر